

„Agro turizam-dodatna šansa individualne poljoprivredne proizvodnje u mikroregionu“- modul unutrašnje uređenje objekta i higijenski zahtevi “

1. Pojam agro turizma

Pojam agroturizam izvorno je italijanskog porekla. Nastao je od reči *agricoltura* (poljoprivreda) i *turismo* (turizam) koje čine pojam *agriturismo*, koji se slobodno može prevesti kao agrarni turizam, odnosno turizam na poljoprivrednom domaćinstvu. U stručnoj terminologiji se upotrebljava za označavanje agrodomaćinstava kao posebnog oblika turističke ponude. Agroturizam se prvi put u svetu nije pojavio u Italiji, kako bi većina u prvi mah pomislila, nego u Francuskoj, i to u Provansi 1951. godine pod nazivom Gîte (obitavalište), kao pilot-projekt očuvanja ruralne arhitekture i revitalizacije poljoprivrede. Od 1950-ih do 1970-ih godina ruralna područja su pretrpela veliku depopularizaciju, napuštanje i devastaciju poljoprivrednih imanja, pre svega onih manjih gde su nastajali izvorni, manufakturni proizvodi poznati kao „domaći“. Suočavanje sa izazovima za promenu trendova, a u cilju povratka stanovništva, oživljavanja poljoprivrednih domaćinstava i stvaranja prilika za ostvarivanje prihoda rađa se ideja o agroturizmu kao novoj mogućnosti.

2. Osnove smernice za uspostavljanje domaćinstva agroturizma

Osnovna struktura domaćinstva agroturizma sadrži glavi objekat domaćinstva, dvorište - okućnica – imanje sa ekonomskim nuzprostorijama, restoran, odeljak prodaje suvenira i prehrambenih proizvoda proizvedenih u sklopu domaćinstva, smeštajni kapacitet. Dodatni sadržaji domaćinstva mogu biti odeljak sa domaćim životinjama, igralište za decu, bazen, senik, ukrasno jezero, voćnjak, vinograd, povrtnjak, livada.....

Najbitnije za domaćinstvo agroturizma jeste da odiše notom vremena iz kog datira i da prezetuje verodostojno podnevlje u kome se nalazi. Najčešća greška vlasnika domaćinstva jeste mešanje modernih elemenata sa nekadašnjim, ili unošenje elemenata koji izvorno ne pripadaju tom podnevlju.

Prilikom formiranja domaćinstva tj. uključivanja u ponudu agroturizma, najbitnije je najpre definisati koji su postojeći resursi domaćinstva. Kada se definiše šta je postojeće, treba definisati kakva će biti ponuda domaćinstva, od paket aranžmana sve do palete proizvoda koji će biti u ponudi i moći da se kupe u sklopu domaćinstva. Ukoliko se planiraju građevinski radovi radi npr. povećanja smeštajnih kapaciteta i unapređenje domaćinstva, to treba uraditi na vrlo pažljiv način. Potrebno je „kamufilirati“ sve elemente modernog doba kao sto su beton, kablovi , energetske sistemi i sl. Tu treba biti kreativan i naći pravo rešenje i balans između modernih materijala, građevinskih tehnika i utiska nekadašnjih vremena. Od toga u velikoj meri zavisi hoće li domaćinstvo biti vizuelno atraktivno, funkcionalno i prihvaćeno na tržištu.

Treba imati na umu da je **najveći faktor za privlačenje turista autentičnost!** Pravo oslikavanje i predstavljanje duha i kulturološkog nasleđa domaćinstva. Turisti se odlučuju za posetu i boravak u domaćinstvu agroturizma, jer žele prevashodno da dožive iskustva koja u gradu ne mogu da steknu, da se „približe“ prirodi i da se edukuju i dožive iskustvo iz predašnjih vremena.

Ne prilagođavajte arhitekturu i prostor sadržaju, već sadržaj prilagođavajte arhitekturi i prostoru! To je najbitnije pravilo kojim se treba voditi prilikom prostora organizovanja i adaptacije domaćinstva. Vodeći se ovim pravilom, sačuvate ambijentalnost a domaćinstvo će biti vizeulno atraktivno.

Iako domaćinstvo oslikava prošla vremena i način života iz davnina, ono ipak posluje u sadašnjosti i za njega važe pravila savremenog poslovanja. Samim tim, nezaobilazo i neophodno je vršiti adekvatnu promociju. Prilikom izrade web prezentacije, promotivnog materijala treba imati na umu, da treba ukomponovati vizuelni identitet domaćinstva-da bude jasan, koncizan i vizuelno asocijativan na podnevlje i vremenski period koji predstavlja. Ne treba unostiti prekomerno moderne elemente. Veoma je bitno i paziti na sklad boja radi prve asocijacije o domaćinstvu.

Pozitivni vizuelni primeri web prezentacija domaćinstava agroturizma u Hrvatskoj

3. Spoljašnji izgled i organizacija sadržaja domaćinstva

Prvi kontakt sa Vašim domaćinstvom koji ima budući gost je spoljašnji izgled. Najčešće je to fotografija na internetu ili u katalogu, zbog toga je ovaj aspekt izuzetno bitan. Bitno je uređivati po tradicionalnim, ambijentalnim zakonitostima, a to su u prvom redu: funkcionalnost prostora i mobilijara, jednostavno uređenje, čist, uredan, zeleni okoliš. Pri uređenju i spoljašnjeg i unutrašnjeg izgleda domaćinstva, treba se voditi stilom **minimalizma**. To znači da ne smete zaboraviti tradicionalne detalje koje je nekada imalo domaćinstvo, ali uz minimalne zahvate u arhitekturi.

Najbitnije je koristiti prirodne materijale, uz bitno pravilo, koje nikako ne smete smetnuti s uma - koristite materijale koji su karakteristični za to područje gde se Vaše domaćinstvo nalazi. Dakle, nemojte stavljati kamen ukoliko Vaša kuća nije u morskome predelu gde su kuće građene od kamena. Objekte treba uređivati u postojećim gabaritima u tradicionalnom stilu.

Tradicionalna spoljašnjost domaćinstva iz planinskih krajeva (levo) i morskih krajeva (desno)

Preporučuje se korišćenje svog postojećeg starog građevinskog materijala npr. stari crep, cigla, drvo. Treba ponovo upotrebiti stare materijale koji su Vam dostupni i biti inovativan na tradicionalan način. Ručni rad je cenjen, koristan i dobro došao.

Osim o adekvatnim materijalima, treba voditi računa da reintrepretacije ambijetalnosti i izvorosti budu urađene na estetski i kulturološko prihvatljiv način.

Dobra zvezda vodilja, za početak takvog posla, jeste mali istraživački rad. Zavirite u porodiču arhivu, ukoliko je Vaše imanje u vlasništvu Vaše porodice decenijama. Idite u najbliži lokalni arhiv i otkrijte podatke o Vašem imanju, fotografije nekadašnjeg izgleda, možda neku zanimljivu anegdotu o Vašem imanju i ljudima koji su tu živeli. Sve to Vam, može biti od izuzetne koristi. Može Vam pomoći, ne samo prilikom građevinskih radova, već i prilikom formiranja paket aranžmana za Vaše domaćinstvo kao i u procesu marketiranja i izdvajanja domaćinstva u turističkoj ponudi. Priče su deo turističke ponude.

Bitni elementi, prevashodno su vrata, prozori, otvori na objektima. Bitno je da zadržite izvorni oblik, ukoliko nije neophodno, ne otvarajte nove otvore. Držite se starih materijala, što znači da su preporučljivi obnovljeni i restaurirani drveni prozori i vrata, sa prikrivenim energetske elementima.

Slika domaćinstva iz davnina

Sitni detalji mogu puno da znače i odaju. Detalji savremenog života, kao što su vodomeri, plinske boce, ormarići za električnu energiju, energetske kablovi i slično trebaju biti maksimalno prikriveni. Dobra kamuflaža može biti ukrasno grmlje u dvorištu ispred mernog stuba. Kablove treba postaviti podzemno, gde je moguće, stubovi za električnu energiju bi bilo dobro da budu od drveta, pogotovo oni koji se nalaze na imanju.

4. Unutrašnji izgled domaćinstva

Najbitnije je domaćinstvo urediti tako, da odiše duhom tradicije, da nosi notu starine i iznad svega da pruža osećaj topline doma, prijatnosti i „ušuškanosti“. Kako ćete pristupiti poslu unutrašnjeg uređenja domaćinstva zavisi od toga stavljate li u funkciju turizma ceo objekat ili samo deo. Vaše uređenje će zavistiti i od toga, koje sve usluge ćete pružati unutar Vašeg domaćinstva, da li ćete pružati samo usluge prehrane, ili samo usluge smeštaja ili kombinovano. Gost očekuje prostranost i komfor, skućeni i „zagušeni“ prostori pretrpani ukrasima i detaljima mogu biti samo kontra produktivni.

Unutrašnje uređenje jednog domaćinstva u priobalom delu

Posebnu pažnju treba posvetiti kupatilu. U današnje vreme, gost ima higijenske zahteve u skladu sa standardima sadašnjeg doba. Iako celo domaćinstvo mora nositi duh tradicije, to ne znači da treba imati elemente koji su davno prevaziđeni u načinima održavanja lićne higijene. Najbitnije je da bude funkcionalno, ne treba težiti luksuzu, treba da ima sve potrebne elemente, dovoljno mesta, komoda, police, ćiviluk za odlaganje stvari., sa što manje plastike, prirodni materijali. Ukoliko preterate sa uređenjem kupatila i unesete previše luksuza i modernosti, to može dati samo loš efekat, jer će odbiti turiste. Jeftinu plastiku nemojte upotrebljavati. Pretrpanost i preteran luksuz je u suprotosti sa onim zbog ćega tuiristi dolaze na ovakva domaćinstva. Misija u agro turizmu nije stvoriti hotel sa 5 zvezdica. Nemojte mešati okvire u kojima treba da oformite i prilagodite Vaše domaćinstvo, sa hotelskim tendencijama i zahtevima.

Ukoliko posedujete etnografske elemente koje želite da iskoristite za dekoraciju, učinite to sa smislom. Vodite računa da ne remetite funkcionalnost prostora i kretanje gostiju. Vlasnici domaćinstva su vrlo često skloni izvesnom preterivanju u ovoj aktivosti. Time dolazi do „zagušnja“ prostora o kojem je ranije bilo reći. Sve predmete koji više nisu u funkciji korišćenja a autentićni su za Vaše domaćinstvo i područje u kojem se nalazi, preporučljivo je, da ih restaurirate i oćistite kako bi im vratili stari „sjać“. Postoji jedno izuzetno bitno pravilo kojeg se morate držati prilikom dekorisanja unutrašnjeg uređenja - ne dekorišite prostorije elementima koji nikada nisu bili korišćeni u tim prostorijama. Primer - okaćiti poljoprivredno oruđe u kuhinju ili na zidove u dnevnim sobama ili ih staviti u hodnike, ne doprinosi autentićnosti. Bolje je ne

staviti ništa, nego napraviti gostu takvu konfuziju. Još jedna pogrešna praksa jeste, da se stavlja stari nameštaj koji je dugo korišćen u lične svrhe ili nameštaj koji nije obnovljen i koji nije funkcionalan. Bolje imati manje autentičnog nameštaja, samo neki lep komad, ili čak napraviti novi nalik starom, nego staviti nesređen nameštaj, jer on može samo da škodi ugledu Vašeg domaćinstva.

Izuzetno bitan element unutrašnjeg uređenja jeste boja zidova. Nemojte preterivati sa koloritom. Koristite stare šablone tipične za ukrašavanje zidova na podnevlju na kom se nalazi Vaše domaćinstvo.

Sav tekstilni inventar koji je namenjen direktnom korišćenju za goste, kupite, izradite i koristite nov. Tu ubrajamo posteljinu, peškire, bademantile itd. U sali za ručavanje to su stoljaci, platnene salvete. Ukoliko posedujete zavese odgovarajućih dimenzija i očuvane, možete da ih upotrebite, u suprotnom, naručite nove zavese odgovarajućih dimenzija. Slobodno uključite vredne ruke žena iz kraja ili Vašeg domaćinstva, koje se bave ručnim radom i izradom predmeta. Uključite tradicionalni ručni rad u izgled Vašeg domaćinstva. Što se tiče uniformi zaposlenih i domaćina, neophodno je imati ih iz više razloga- prepoznatljivost, uklapanje u ambijent, zaštita pri radu. Kod uniformi zaposlenih je najbitnije da budu odgovarajuće mere i da ne sprečavaju potrebne pokrete pri radu. Uniforme moraju biti u skladu sa poslom koji se obavlja, u koloritu i formi koju preferira domaćinstvo. Dobra mogućost je, ukoliko možete da to iskoristite, implementacija nacionalnih narodnih nošnji za stilizovane uniforme ili autentična nošnja, makar samo za domaćine. To može biti dodatna atrakcija za Vaše turiste i dodatni sadržaj. Ukoliko imate još mogućnosti, ponudite gostima npr. slikanje u nacionalnim nošnjama ili čak prodaju istih, što može biti pun pogodak. Nije retko da domaćinstva prodaju ručni rad iz njihovog kraja. To je veoma interesantno turistima, donosi dodatnu vrednost i prihod domaćinstvu.

Prodaja ručnih radova, nacionalne narodne nošnje u funkciji uniformi i atrakcije za turiste

Obavezan detalj koji morate obezbediti jesu novi dušeci, osim ukoliko se ne opredelite da Vašim gostima ponudite spavanje na slami, koja mora biti čista i mora je biti u dovoljnoj količini da gostima bude udobno. Ostavite im i posteljinu, ako budu želeli da je stave. Preporučljivo je i optimalno, da za svaki krevet po gostu, imate 3 kompleta posteljine, naravno iste. Sav domaći tekstil mora biti uvek čist, ispeglan, bez mrlja.

5. Ostali korisni saveti

Nije uopšte poželjno da koristite plastičan nameštaj na Vašem domaćinstvu bilo napolju bilo unutra. Opreделите se za drveni. Ukoliko prekrivate nameštaj, nemojte koristiti jarke boje i moderne dezene, to će uneti potpunu disharmoniju u Vašem domaćinstvu i biti u suprotnosti sa time što želite da pružite Vašim turistima. Veoma je bitno da budete dosledni i izbegavate moderne suncobrane sa reklamama, odlučite se bolje za trščane ili drvene nadstrešnice. Staze i puteve oko domaćinstva nemojte nikako betonirati. Beton nije deo impresije koju želite da pružite Vašim turistima. Ukoliko niste u mogućnosti da puteve popločate npr. starim ciglama ili ravnim crepovima bolje ih ostaviti kao utabane staze. Potrebno je urediti sve objekte ne samo glavni objekat. Dečije igralište je skoro nužan element, jer su većinom turisti koji su Vaša ciljna grupa - porodice sa malom decom. Bilo bi preporučljivo da Vaše igralište ne bude moderno i plastično, već da bude od obrađenog drveta. Posebnu pažnju morate obratiti na bezbednost samog igrališta. Potrebno je da svaki mesec imate redovnu kontrolu bezbednosti i funkcionalnosti igrališta. Da se ono redovno održava, da se zategu svi šrafovi, da se zakucaju svi ekseri koji vire, zamene svi pohabani delovi. Redovno održavanje traži dečije igralište, drvena ograda, staze, mesta za parking, dvorišni mobilijar. Ogradu treba prefarbati svake godine. Možete koristiti boje radi veće atraktivnosti kod dečijeg igrališta, ograde ili drvenog nameštaja za spoljnu upotrebu, ali ne treba preterivati sa širokom paletom boja. Boje u ovoj upotrebi treba svesti na minimum. Tokom zimskih meseci preporučuje se da zaštitite dečije igralište slamom i providnom folijom kako bi se očuvalo, duže trajalo. Ako koristite slamu, ona je u duhu tradicije. Etnografski elementi koje svakako možete koristiti za spoljašnje dekoraciju su emajlirane posude i lonci, glinene posude. Lep aranžman može privući pažnju i radozalost turista, zato nemojte preterivati sa količinom. Životinje na imanju domaćinstva nemojte uzgajati samo radi turista i za pokazivanje. To mora biti izbor Vašeg domaćinstva i jedan od prihoda. Životinje su interesantne za posetioce, ponekada dodatna vrednost za Vaše domaćinstvo. Ako je to Vaš izbor, onda mu morate pristupiti posvećeno i ozbiljno a ne trivijalno radi turističke zabave, jer se to očigledno vidi. Osećaj i efekat nisu isti.

Ukoliko želite lepo urediti zelenilom, dvorište, vrt, zimsku baštu, u sklopu Vašeg domaćinstva, jedan savet kojeg se nužno morate držati jeste da ne sadite biljke i kulture koje nisu tipične za Vaše podnevlje. Ukoliko niste u morskoj oblasti ne sadite palme i slično. Imaćete velike koristi i izuzetno je preporučljivo da angažujete stručnjaka za hortikulturu. Efekat koji ćete dugoročno dobiti za okoliš Vašeg domaćinstva biće dugoročan i neprocenjiv. Indirektno, to je dugoročno isplativo. Imajte na umu da **lepo uređena okolina domaćinstva „prodaje“ domaćinstvo.**

Prva prostorija u koju gost ulazi, vrlo često je kupatilo i tu se donosi nastrožiji sud o celom domaćinstvu. Za sve elemente Vašeg domaćinstva neće biti zgoreg, da angažujete profesionalnog etnologa, kako bi Vas uputio u motive i detalje koji Vam mogu pomoći u dekorisanju. Ukoliko se odlučite da želite imati bazen na Vašem imanju, on ne sme biti sa puno detalja modernog izgleda, sa mozaikom i raznim elementima /delfini, ribe,/. Naprotiv njegove ivice trebaju biti od cigle, crepa, kamena, zaštićene i lakirane, modernost treba maksimalno kamuflirati.

Zapamtite- u uređenju, manje je uvek više.

Nadamo se da ćete uspešno primeniti i upotrebiti korisne savete – sretno!

Textiliorg, Subotica, agencija za dizajn